

СТАНОВИЩЕ

от проф. Дарина Зиновиева, Институт за държавата и правото, БАН
и ЮФ на ПУ "П. Хилендарски"

относно дисертационен труд на тема:

ПРИНЦИПЪТ НА ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ ПРИ ЗАЩИТА НА
ОСНОВНИТЕ ПРАВА

от Мария Борисова Димитрова, докторант в ЮФ на СУ "Св. Кл.
Охридски", катедра „Конституционно-правни науки“

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в
професионално направление 3.6 Право /Конституционно право/

Уважаеми членове на научното жури,

1. Общи бележки

Със заповед № 38-674 от 21.12.2023г на Ректора на СУ "Св. Кл.
Охридски" съм назначена за член на научното жури.

Мария Димитрова представя необходимите документи, свързани с
процедурата по защита на дисертацията. Има четири публикации,
свързани с темата на дисертацията, едната от които е в
съавторство, а другата е в чуждестранно издание. Авторефератът
вярно отразява приносите. Видно от автобиографията, Мария
Димитрова има значителен опит, свързан с дейността на ЕСПЧ.

2. Анализ и оценка на дисертационния труд

Структурата на дисертацията е много добра. Състои се от четири глави, които според съдържанието на материята, са подредени в логична систематика. Използваната библиография е с внушителен обем, като преобладават чуждестранните автори. Ползвани са решения на Европейския съд по правата на човека, на Конституционния съд на РБългария, на конституционни и върховни съдилища на други държави.

Авторката Мария Димитрова още в увода правилно акцентира върху доктринерното разделение на понятието „пропорционалност“ в три аспекта. Добре са очертани целите на изследване - да се изяснят причините за появата на този принцип при реализиране правомощията на органите на държавна власт и при реализиране на националния съдебен контрол и наднационалния съдебен контрол.

Така в дисертацията като център на изследването се явява третия посочен аспект от проявата на този принцип- съвкупността от процесуални норми, регулиращи съдебния контрол върху актове, с които се засягат права и законни интереси, свързани с основните конституционни права. Правилен е извода на авторката, че принципът на пропорционалността се явява като един от най-значимите принципи за съвременния конституционализъм. Също така правилно тя обосновава причините за това- тази значимост е свързана с актуалната роля на съдилищата в националната държава и в наднационалната съдебна система. Тя добре

обосновава и особеностите на правораздаването у нас, сравними с особеностите в различни времеви периоди в исторически план.

Последователно в труда Мария Димитрова изследва реализирането на принципа на пропорционалността в исторически аспект. Тя коментира ролята на разделението на трите власти и открояването на съдебната власт като гарант за правилното прилагане на този принцип. Уместно авторката разглежда взаимовръзката между националните съдилища и ЕСПЧ, като сочи примери от съдебни казуси в някои европейски държави и разсъждава върху проблемите, свързани с прилагането му. С подробния анализ тя дава добра представа за причините, които потенцират приложението на принципа.

Добре изяснени са особеностите на принципа на пропорционалността като правен принцип, който възпира органите с властническо правомощие от произволно упражняване на компетенциите си. Добре е изяснен и вторият аспект от реализацията на принципа, а именно позитивният - реализиране на управлението от органите на държавна власт, така, че да цели гарантиране спазването на основните конституционни права на гражданите.

Авторът познава много добре сравнителното конституционно право и подплатява разсъжденията си с конкретни тези от конституционно-правната доктрина на съответната държава.

В същото време авторът много уместно прави взаимовръзка и анализира българската юриспруденция и съвместимостта ѝ с тази на европейските съдилища.

Правилен е извода на Мария Димитрова относно реализирането на този принцип у нас основно в административното и конституционното правосъдие. Правилно тя разграничава приложението на принципа за пропорционалност, според АПК, в административното правосъдие от същността на този принцип в конституционното правосъдие. При анализа тя дава удачни примери с решения на конституционния съд у нас с предмет - административни актове с ограничителен характер.

От приносните моменти най-важни са изводите на авторката, че българският конституционен съд все още не прилага пълноценно принципа за пропорционалността, най-вече поради липсата на възможност за пряка защита на правата на гражданите. Тя нарича този проблем „конституционната недостатъчност“ на българския конституционен модел. Според нея българският конституционен съд към момента няма достатъчна практика, свързана с преценката за пропорционалност на ограниченията на основните права /личните, гражданските и политическите права/. И това се дължи, според нея, именно на липсата на правна регулация за пряко сезиране от гражданите при нарушение на техни основни права. Съгласни сме с нейните изводи, че при този модел, съдът не може пълноценно да упражни този принцип, от една страна, а от друга страна, практиката на наднационалните съдилища /ЕСПЧ/ пълноценно не може да бъде включена в конституционното правосъдие на българската държава. Съгласни сме, че националната конституционна идентичност, типичността на българската правна традиция и култура се изявяват и чрез реализирането на този принцип, когато се коментира взаимовръзката с практиката на европейските съдилища.

Така Мария Димитрова аргументира тезата, че когато националната съдебна практика, свързана с ограниченията на основните права е в достатъчен обем и пълноценност, то е налице и по-ефективен начин да се взаимодейства от практиката на европейските съдилища. При това взаимодействие несъмнено ще се очертаят по-ясно и по-прецизно границите на ненамеса на държавните органи в ограниченията на основните права.

3. Критични бележки: В дисертацията на места са употребени изрази като „международната сцена“, „възторжено възприет“, които не са в съответствие с иначе много добрия правен език на труда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

С оглед посоченото по-горе и спазените изисквания на закона, считам, че дисертационният труд отговаря на изискванията.

Давам своята **положителна оценка** и предлагам на научното жури да присъди образователна и научна степен „доктор“ на Мария Борисова Димитрова в професионално направление 3.6 Право /конституционно право /, в ЮФ на СУ “Св. Кл. Охридски“.

26.01.2024г.

.....

/проф. Дарина Зиновиева/